

Rere l'Església? Satanàs... el Capital.
Els testimonis de Marie Andrieu (1851-1911) i Jacint
Verdaguer (1845-1902)

Gerard Horta

A l'hora d'abordar l'estudi de qualsevol dels àmbits d'un moviment socioreligiós com el cristianisme –amb dimensions polítiques, econòmiques i culturals evidents– topem la complexitat d'un univers social i també ètic ampli, paradoxal, contradictori, extremament polièdric. Quan Weber elabora el concepte de *tipus ideal* (1993 [1922]: 7, 9, 16, 22-23) defensa l'objectiu d'estructurar la seva anàlisi sociològica partint de la recerca de significats: sosté que la construcció d'una acció rigorosament racional d'acord amb la seva finalitat serveix a la sociologia com un *tipus ideal* mitjançant el qual podem comprendre l'acció real. Així, quan hom tracta del capitalisme o del feudalisme no està fent una avaluació moral o ideològica d'un model ètic, sinó que s'està referint a l'ordenació d'una sèrie d'elements de la realitat social en el marc d'una concepció que és precisa en el marc de la seva pròpia lògica. El tipus ideal emergeix com una abstracció que serveix en qualitat d'instrument de comprensió i d'anàlisi –capitalisme, protestantisme, feudalisme, etc.–.

Si el que pretenem és desenvolupar l'anàlisi de fenòmens i processos socials tant com de les lògiques ocultes que abracen dins el marc del que classifiquem com a "anticlericalisme" –l'Església com a culpable del Mal (Delgado, 1992)– podem remetre, doncs, al fet que al llarg de la història múltiples manifestacions anticlericals neixen d'aquest mateix univers polièdric o *tipus ideal* anomenat cristianisme. El que està en joc són, a més de relacions de poder desiguals, pràctiques i representacions radicalment antagòniques entorn de la materialització i la conceptualització del cristianisme.

La comunicació que es proposa convoca dues figures contemporànies que beuen del cristianisme i que, alhora, es distingeixen per mantenir un atac públic

frontal contra la jerarquia catòlica establerta. Per una banda, Marie Andrieu (1851-1911), militant i escriptora occitana anarquista, espiritista i feminista, la qual exerceix com a guaridora i com a mèdium, empresonada en múltiples ocasions per les seves accions. Educada en el catolicisme tradicional amb les Germanes de la Misericòrdia de Moissac (al nord-oest de Tolosa de Llenguadoc) durant la infantesa, a l'edat d'11 anys –el 1862– ja qüestiona els preceptes normatius de l'abat-instructor. N'observarem diversos textos que produeix a la dècada dels anys '90 en què remet a la condició inequívocament satànica de l'Església catòlica –però també de moviments com la teosofia i la maçoneria– com a afirmació palmària del Capital.

Per l'altra banda, Jacint Verdaguer (1845-1902), un mossèn català –i poeta modern– que a partir de la crisi existencial integral viscuda arran del retorn d'un viatge a Terra Santa desafia la jerarquia eclesiàstica fins al punt de denunciar la mateixa Església de què forma part estructuralment –professionalment– pel fet que “predica el que no practica”, la qual cosa, segons ell, la situa just en una posició oposada a la de les necessitats i les vivències dels seus fidels, els pobres. Represaliat com Andrieu –tractat de boig pels seus superiors, desproveït de sou i de la seva potestat per dur a terme misses i exorcismes (o sigui, de comunicar-se amb déu i amb el dimoni)–, Verdaguer s'erigeix com la veu dels humils, els mateixos que a través de les possessions i dels exorcismes que ell els practica – la majoria, dones– denuncien la podridura moral i material de l'opressiva societat de mercaders que l'Església aferma (“Ja no n'hi ha de dimonis a l'infern; tots som a la terra”). Qui, si no Verdaguer, fou encoratjat a recollir “tot el que el món llança i totes aquelles persones que no troben entrada enlloc”?

Tant en el cas d'Andrieu com en el de Verdaguer, les entitats d'ultratomba que participen dels seus quefers és constitueixen com a éssers socials, és a dir, com a éssers actius en la vida col·lectiva, interpel·lats pels vius en termes d'una categorització de *models de/models per a* la realitat –els primers, funcionant per representar processos ja estructurats com a tals, de manera que la seva estructura s'expressarà en un altre medi; els segons, per subministrar fonts d'informació que fonamentin l'estructuració d'altres processos (Geertz, 1990 [1973]: 91-92)–, la qual serveix per, més enllà del seu emplaçament en el terreny

de l'anticlericalisme, propugnar la destrucció de l'Església tant com la de la societat de classes burgesa que aquesta encarna, a fi de construir el món nou igualitarista a què ja apel·laven determinades manifestacions del cristianisme primigeni.

Bibliografia

ANDRIEU, Marie (1899) *Les Dieux des Anarchistes. Annales de l'universellisme*. París: H. Durville, Éditeur.

DELGADO, Manuel (1992) *La ira sagrada*. Barcelona: Humanidades.

DESCHNER, Karlheinz (1990 [1986]) *Historia criminal del cristianismo* (8 vols.). Barcelona: Martínez Roca.

GEERTZ, Clifford (1990 [1973]) *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa.

HORTA, Gerard (2002) "Verdaguer: entre la identitat i la identificació". *L'Avenc*, 270: 72-77.

— (11-IX-2003) "Verdaguer exorcista: entre l'Església i la paret". *AVUI. Suplement setmanal de cultura*. Barcelona.

— (2023) *Marie Andrieu, una salvatge occitana*. Tarragona: Lo Diable Gros.

VERDAGUER, Jacint (1895 i 1897) *En defensa pròpia*. Barcelona: Editorial L'Avenc (1a sèrie d'articles).

WEBER, Max (1993 [1922]) *Economía y sociedad*. Mèxic, DF: Fondo de Cultura Econòmica.